МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ПРАКТИЧНА НАСТАВА

III година

ЗДРАВСТВЕНА СТРУКА

Медицинска сестра

Скопје, 2007 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: *ПРАКТИЧНА НАСТАВА*

1.2. Образовен профил и струка на кои им припаѓа наставниот предмет

1.2.1. Образовен профил: *МЕДИЦИНСКА СЕСТРА*
1.2.2. Струка: Здравствена

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Практична обука

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 11 часа
1.5.2. Број на часови годишно: 396 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. *ЗАДОЛЖИТЕЛЕН*

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По усвојувањето на наставната програма по наставниот предмет ПРАКТИЧНА НАСТАВА ученикот стекнува знаења, умеења и вештини и се оспособува:

- да ги применува принципите на здравствената нега;
- да ги објаснува постапките при спроведување на специјалната нега;
- да ја познава функцијата на инструментите и апаратите;
- да ракува со апаратите, инструментите и средствата за работа;
- да развива вештини за извршување на мануелно-технички манипулации;
- да применува постапки по ординиран налог во негов домен на работа;
- да применува и развива вештини на комуникација со болниот и пошироко во работната средина;
- да ја почитува индивидуалноста на личноста и нејзините потреби;
- да развива позитивни ставови кон тимската работа и иницира соработка;
- да реагира соодветно на ургентноста на ситуацијата.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно совладување на зацртаните цели, потребни се предзнаења од антомија, физиологија, основи на нега, интерна и педијатрија со нега, патологија и микробиологија со инфектологија и нега.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. 4.1. Структурирање на содржините за учење

Подрачје: ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ СО НЕГА (108 часа)

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. ФАКТОРИ ЗА ПОЈАВА НА ЗАРАЗНИТЕ БОЛЕСТИ И ПРЕВЕНТИВА	**12**	Ученикот: - да ги ***објаснува***,факторите за појава на заразна болест; -да ги ***поврзува*** конкретните фактори со соодветна болест; - да ги ***идентификува*** причинителите на заразните болести; -да ги ***класифицира*** заразните болести по групи; - да ***применува*** превентивни мерки (изолација, пријавување назаразните болести, дезинфекција), серопрофилакса и серотерапија.	Водење на насочена дискусија по шема. Демонстрирање на превентивни мерки Пополнување на административни формулари; Апликација на серопро-филакса и серотерапија; (работа во групи).	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
2. ЗЕМАЊЕ МАТЕРИЈАЛ ЗА ДИЈАГНОСТИЧКА ЦЕЛ	**20**	*Ученикот:* - да ***познава*** начини на земање на дијагностички материјал; - да ***подготвува*** материјал и средства за бактериолошко испитување; - да ***администрира*** и испраќа материјал за лабораториско испитување; - да ***спроведува*** соодветна нега пред и после земање на материјал; - да ***применува*** правилна постапка со употребените средства и материјали.	- Демонстрирање на подготовка на дијагностички материјал. Вежби: -Администрирање и испраќање на материјалот. Увид во дневникот за практична работа на учениците. Вреднување на индивидуалната оспособеност на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
3. НЕГА И ИСХРАНА ПРИ ЦРЕВНИ ИНФЕКТИВНИ БОЛЕСТИ	**18**	*Ученикот:* - да ги ***набројува*** и да ***опишува*** карактеристичните симптоми на инфективните цревни болести; - да ***опсервира и препознава*** карактеристични симптоми на одделни болести; - да ***спроведува*** изолација на овие болни; - да ***изведува*** постапка на дезинфекција; - да ***спроведува*** соодветна нега, терапија и исхрана; - да ***спроведува*** рехидратација кај болниот.	- Дискутирање за карактеристични симптоми на одделни цревни заболувања - Набљудување на болест во реална ситуација. - Демонстрирање на постапки за изолација,терапија, нега и исхрана на болен. - Распределување на учениците според работни задачи. - Контролирање и вреднување на работата на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
4. НЕГА И ИСХРАНА ПРИ НЕРВНИ ИНФЕКТИВНИ БОЛЕСТИ	**18**	Ученикот: - да ги ***набројува и објаснува*** заразните болести од оваа група; - да ***опсервира и препознава*** карактеристични симптоми; - да ***врши*** изолација на овие болни; - да ***изведува*** дезинфекција; - да ***спроведува*** соодветна нега,терапија и исхрана.	- Водење на дискусија за симптомите карактеристични за одделни заболувања. - Презентирање на симптоми на болест во реална ситуација. Вежби: постапки за изолација, нега и исхрана. - Распоредување учениците според работни задачи. - Контролирање и вреднување на индивидуалната оспособеност на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
5. НЕГА И ИСХРАНА КАЈ ИСИПНИ ИНФЕКТИВНИ БОЛЕСТИ	**18**	Ученикот: - Да ги ***набројува и објаснува*** болестите од оваа група на заразни болести; - да ***опсервира и препознава*** карактеристични симптоми и карактеристичен исип;	- Водење на дискусија за симптомите карактеристични за одделни заболувања. - Презентирање на симптоми на болест во реална ситуација.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега

		- да ***врши*** изолација на овие болни; - да ***спроведува*** дезинфекција и соодветна нега и терапија.	Вежби: постапки за изолација, нега и исхрана. - Распоредување учениците според работни задачи, - Следење на работата на учениците.	

Тематски целини	**Број на часови**	**Конкретни цели**	**Дидактички насоки**	**Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите**
6. НЕГА И ИСХРАНА КАЈ ДРУГИ ИНФЕКТИВНИ БОЛЕСТИ	**22**	Ученикот: - да ги ***набројува*** останатите инфективни болести: сида, хепатитис, дифтерија, еризипел, антракс, пертусис, паротитис, бруцелоза - да ги ***опишува*** симптомите; - да ***обсервира и препознава*** карактеристични симптоми; - да ***врши*** изолација на овие болни; - да ***спроведува*** дезинфекција и соодветна нега, терапија и исхрана; - да ги ***познава*** мерките за заштита од ХИВ инфекцијата; - да **помага** во превентивна едукација од сида.	- Дискутирање за карактеристични симптоми на заболувања. - Набљудување на болест во реална ситуација. - Демонстрирање на постапки за изолација,терапија, нега и исхрана. - Распределување на учениците според работни задачи. - Контролирање и вреднување на работата на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Подрачје: ХИРУРШКИ БОЛЕСТИ СО НЕГА (144 часа)

Тематски целини	**Број на часови**	**Конкретни цели**	**Дидактички насоки**	**Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите**
1. ДОЛЖНОСТИ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ПРИ ПРИЕМ НА ХИРУРШКИ БОЛНИ	**28**	Ученикот: - да ги ***дефинира и опишува*** одредени ургентните состојби во хирургијата (хеморагија, краниоцеребрални повреди, изгореници и др.); - да с***проведува*** пропишани постапки кај одредени категории болни; - да ***набљудува*** и навремено *забележува* карактеристични промени на состојбата на болниот; - да ***спроведува*** пропишана терапија, ихрана и општа нега; - да ***зазема*** правилен став кон потребите на болниот и истите ги почитува.	- Дискутирање за карактеристични симптоми на заболувањата. - Набљудување на болест во реална ситуација. - Демонстрирање на постапки за изолација,терапија, нега и исхрана. - Распределување на учениците според работни задачи. - Контролирање и вреднување на работата на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
2. ПОДГОТОВКА НА БОЛЕН ЗА ОПЕРАЦИЈА	**16**	- да ***соработува*** со болниот; - да ја ***сфаќа*** потребата од индивидуален пристап кон секој болен при психичката подготовка за операција; - да ***применува*** пропишани постапки за предоперативна подготовка (лабораториски иследувања, одредување на крвна група и РН фактор, РТГ иследувања и анестезиолошки заклучок); - да ***планира и спроведува*** соодветна исхрана пред операција; - да ***спроведува*** локална подготовка на оперативното поле; - да ***користи*** правилен начин на премедикација со придружба на болниот до операциона сала.	- Демонстрирање на: - постапки за психичка подготовка на болен за операција; - локална подготовка на оперативно поле. - подготовка на материјал за пропишаните постапки; - Определување на работни задачи. - Контролирање на примената на премедикација од страна на учениците. - Следење и вреднување на индивидуалната оспособеност на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
3. ПОСТОПЕРАТИВНА НЕГА НА ОПЕРИРАН БОЛЕН	**16**	*Ученикот:* - да ги ***почитува*** потребите на опериран болен; - да ***спроведува*** прием на болен од операциона сала на одделение; - да ги ***следи*** виталните функции на болниот; - да ги ***воочува*** патолошките промени во виталните функции кај болниот; - да ***води*** шок листа; - да ја ***познава*** неопходноста од контрола на првата преврска; - да ***подготвува*** потребен материјал за преврска со примена на принципи на асепса.	- Насочување на дискусија по претходно подготвени прашања; - Демонстрирање постапки за правилен прием на болен од операциона сала на одделение; - Поделба на учениците во групи и определување на задачи; - Подготвување на материјал и демонстрирање и набљудување преврска на оперативна рана; - Следење и вреднување на работата на учениците во извршувањето на работните обврски. - Увидот во дневниците за практична настава на учениците.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
4. ПОСТОПЕРАТИВНИ ПОТЕШКОТИИ И КОМПЛИКАЦИИ	**20**	*Ученикот:* - да ги ***познава*** симптомите на постоперативните потешкотии кај болниот(метеоризам, повраќање, потешкотии со мокрење); - да ја ***идентификува*** појавата на постоперативните потешкотии; - да ***спроведува*** медицински манипулации по индикации на лекарот (клизма, катетеризација, сукција, и др.); - да ***ракува*** со подребните инструменти и апарати: - да ги ***познава*** постоперативните компликации кај болниот(декубитус, респираторни компликации, тромбоза, контрактури); - да ***планира и спроведува*** мерки за превенција на компликациите; - да ***подготвува*** материјал за индицираните медицинска манипулации; - да ***ракува*** со потребнитре инструменти и апарати.	- Насочување на дискусија по претходно подготвени прашања. - Демонстрирање ракување со потребните инструменти и апарати. - Упатување во набљудување на болните сп постоперативни компликации. - Поделба на учениците во групи и определување на задачи. - Следење и вреднување на работата на учениците во извршувањето на работните обврски.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
5. ЗАДАЧИ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ПРИ РАЗНИ ПОВРЕДИ	**8**	*Ученикот:* - да ***препознава*** вид на повреда; - да ***спроведува*** психофизичка подготовка на болен; - да ***подготвува*** потребен материјал за акстензија; - да ***подготвува*** потребен материјал за поставување на гипсана имобилизација; - да ***спроведува*** пропишана терапија, исхпана и општа нега кај оваа катееорија на болни; - да ***воочува*** навремено промени кај болниот како компликации од екстензија и гипсана имобилизација.	- Насочување на дискусија по претходно подготвени прашања. - Демонстрирање ракување со потребен материјал, основните медицински средства и специфични медицински инструменти (елеитричен борер, љонеровса игла, брауновa шина и др. - Поделба на учениците во групи и определување на задачи. - Следење и вреднување на работата на учениците во извршувањето на работните обврски.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
6. ЗАДАЧИ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ВО АСЕПТИЧНА САЛА	**8**	*Ученикот:* да ***елаборира*** намена на асептична сала како и прилципите за работа во неа; - да го ***интерпретира*** значењето на поимите сутура, инцизија и биопсија; - да ***развива*** вештини за спроведување ла психофизичката подготовка на болниот; - да го ***подготвува*** потребниот материјал и салата за работа.	Објаснува принципи на работа во асептична сала. - Запознавање со малите хируршки интервенции. - Демонстрирање подготовка на асептична цала. - Симулација на постапка за психофизичка подготовка на болен. - Поделба на работни задачи на учениците. - Набљудување, контролирање и вреднување индивадуалната оспоснбеиост на учениците.	Хирургија и гинекологија со акушерство со нега

7. ОПЕРАТИВЕН БЛОК СО ЦЕНТРАЛНА СТЕРИЛИЗАЦИЈА	**40**	- Да ги ***објаснува*** поимите стерилизација и дезинфекција; - ***да развива*** мануелни вектини за подготовка на хируршки маперијал за стерилизација (инструменти, оперативен веш; преврзочен материјал); - да ***применува*** методи за контрола на стерилизација; - да ***ракува*** со апарати за стерилизација; - да го ***опишува*** оперативниот блок и просториите во него; -да ја ***набројува*** неопходните предмети и апарати за работа во операционата сала; - да ги ***идентификува и класифицира*** инструментите од општа решетка; - да ***развива*** вештини за хируршко миење на раце; - да ја ***осознае*** етиката на сестрата инструментарка; - да ***применува*** норми и вредности на однесувањето во операционата сала; - да ***соработува*** со членовите од хируршкиот тим.	- Демонстрирање на: - подготовка на хируршки материјал за степилизација; - методи за контрола на стерилизацијат. - Поделба на работни задачи учениците за примена на теоретските знаења во конкретни манипулации; - Набљудувањена одделните фази на подготовка на операционата сала. - Распределување на учениците по групи и давање на насоки за работа.	Микробиологија и инфектологија со нега Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
8. ЗАДАЧИ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ЦАЈ КОМАТОЗЕН БОЛЕН	**8**	*Ученикот:* - да ***разликува*** коматозен болен од болен сг загрозени витални функции; - да ***спроведува*** пропикана терапија и исхрана; - да ***подготвува*** материјал за назначени манипулации(аспирација на дишни патишта, кардиопулмонална реанимација, исхрана преку назогастрична сонда; - да ги ***спроведува*** принципите од општа нега на неподвижен болен.	- Објаснување на разлики меѓу коматозен болен и болен со загрозени витални функции според општата симптоматологија. - Демонстрирање на подготовка на материал на назначените манипулации. - Определување на работни задачи и работни места на учениците. јСледење и вреднување на работата на учениците. Организирање на дискусија за согледувањата од реализацијата на праксата во Клиниката за хируршки болести.	Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

Подрачје: ИНТЕРНА СО НЕГА - 144 часа годишно

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. ЗЕМАЊЕ НА МАТЕРИЈАЛ ЗА СЕДИМЕНТАЦИЈА И ДРУГИ КРВНИ ИСЛЕДУВАЊА	**10**	Ученикот: - да ***избира*** потребен материјал и средства за крвна анализа; - да ***ракува*** со инструментите и материјалот за работа; - да ***приготвува*** болен за соодветна манипулацја; - ***зема*** крв според определени пстапки; - да ***постапува*** правилно со земената крв; - да ***чита и бележи*** (регистрира) во температурна листа добиени резултати.	***Демонстрирање на***: - техника на вадење на крв; - подготовка на потребен материјал; - подготовка на болниот за вадење на крв. ***Објаснување на:*** - постапка за поставување на земената крв за седиментација; - постапки и начини на испраќање на крвта за анализа. ***Распоредување*** учениците во групи и давање работни задачи. ***Набљудување и следење*** на индивидуалната работа на учениците, ***укажување*** на пропустите.	Интерна и педијатрија со нега

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
2. ДИЈАГНОСТИЧКИ МЕТОДИ ПРИ ЗАБОЛУВАЊА НА РЕСПИРАТОРЕН СИСТЕМ И НЕГА НА БОЛЕН	**28**	***Ученикот:*** - да ***препознава*** симптоми од одредено респираторно заболување: - плеврална пункција проба според ривалта - бронхографија - бронхоскопија - да ***спроведува*** администативени санитарен прием на болниот; - да го *тријажира* болниот соодветно на заболувањето; - да ***спроведува*** соодветна нега и хигиено диететски режим; - да ги ***познава*** дренажните положби и го ***поставува*** болниот во соодветна полжба во зависност од заболувањето;	***Објаснување*** на: - постапки при админи-стративен и санитарен прием на респираторен болен; - начин на тријажирање; - дренажни положби и вежби на дишење при одредени заболувања. ***Демонстрирање*** на постапка на одржување на личната хигиена на болниот и хигиено- диететски режим; ***Проверување*** на коректност на принципите на однесување со пациентите. ***Идентификување*** на инструменти и материјали што се користат при изведување на	Интерна и педијатрија со нега

		- да ***познава:*** положба на болниот за определени дијагностички методи; вежби на дишење ви зависност од заболувањето; - индикаците целите и текот на изведување на дијагностички методи; - го ***подготвува:*** болниот за интервенција (психичка подготовка и премедикација); потребниот материјал за интервенција (инстр ументи, дезинфекциони средства, реагенси и стерилен завоен материјал); - да го ***поставува*** болниот во соодветна положба за интервенцијата; - да ***асистира*** при интервенција;	дијагностичките методи. ***Демонстрирање на:*** - постапка на поставување на пациентот во соодветната положба за одредената интервенција; - постапка на спроведување на земениот материал; - постапка на распремање на материјалот по извршената интервенција. ***Организирање*** на дискусија за значењето на негата и хигиено-диететскиот режим на пациент по интервенцијата. ***Распоредување*** на учени-ците за практицирање и давање на насоки. ***Набљудување, следење и вреднување*** на работата на учениците.	

		- да го ***спроведува*** земениот материјал за испитување; - да го ***распремува*** материјалот по интервенцијата; - да ***спроведува*** нега и хигиено - диететски режим по интервенцијата.	***Укажување*** на пропустите и ***коригирање***.	
3. НЕГА НА БОЛЕН ПРИ КАРДИО-ВАСКУЛАРНИ ЗАБОЛУВАЊА	**20**	- Да ***користи*** соодветни постапки при приемот на болен; - да ***мери*** со апарат крвен притисок;	***Дискусија за:*** симптоми, компликации, превентивни мерки, индикациите и целта на спроведувањето на дијагностичка постапка, нега и хигиено диететскиот режим на пациентот по	Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

.		- да ***препознава*** симптоми на срцева декомпензација и инфаркт на миокард и покачен крвен притисок; - да ***познава*** лекови за покачен и намален крвен притисок и начин на нивна апликација. - да ***дистрибуира*** правилно биолошки материјал за лабораториски анализи; - да ***спроведува*** соодветна нега и превентивни мерки за заштита од компликации; - да ***препзнава*** појава на тромбофлебит и декубитус и ***применува*** соодветна нега; - да ги ***следи*** појавите на диуреза и дефекација кај болниот; - да ***аплицира*** ординирана терапија, според одреден редослед;	интервенцијата. ***Демонстрирање на:*** - прием на болен, сместување; - апликација на терапија по одреден редослед; - начин на апликација на диуретици и лаксантни средства; - контрола на излачевините и начинот на нивното контролирање; - инструменти и потребен материјал кој се користи при изведување на дијагностичките методи; - постапка на поставување на пациентот во соодветната положба за одредената интервенција; - постапка на спроведување на земениот материјал; - постапка на распремање на матерјалот по извршената интервенција; ***Давање*** инструкции за	

		- да ***согледува*** врска меѓу квалитетот на исхраната и појавата на кардио-васкуларни заболувања.	работа и ***распоредување*** учениците за практицирање. ***Следење*** на извршувањето на активностите од одделни ученици. ***Увид*** во дневниците за практична работа. ***Укажување*** на пропустите и грешките во работата.	
4. ПРИМЕНА НА ДИЈАГНОСТИЧКИТЕ МЕТОДИ ПРИ ЗАБОЛУВАЊА НА ХЕМАТОПОЕЗНИОТ СИСТЕМ	**6**	- Да го ***приготвува*** болниот за интервенција; - да го ***идентификува и подготвува*** потребниот материјал за интервенција (инструменти, дезинфекциони средства, реагенси и стерилен завоен материјал); - да го ***поставува*** болниот во соодветна положба за интервенција; - да ***асистира*** при интервенција; - да го ***спроведува*** земениот материјалот за испитување; - да ***спроведува*** нега и хигиено-диететски режим по	***Презентирање и демонстрирање*** на: - инструменти и матерјиали заизведување на дијагностичките методи; - постапка на поставување на па-циентот во соодветната положба за одредената интервенција; - постапка на спроведување на земениот материјал; - постапка на распремање на ма-терјалот по извршената интервенција; ***Распределување*** на учениците на работни места. ***Следење и вреднување*** на	Интерна и педијатрија со нега

		интервенцијата.	работата на учениците.	
5 . НЕГА НА БОЛЕН И ПРИМЕНА НА ДИЈАГНОСТИЧКИТЕ МЕТОДИ ПРИ ЗАБОЛУВАЊА НА ДИГЕСТИВНИОТ СИСТЕМ	**40**	***Ученикот:*** - да ***препознава*** симптоми на компликации (мелена, хематемезис); - да ***регира*** навремено и да *известува* за состојба : перфорација на чир; - да ***спроведува*** одреден диететски режим за земање на болошки материјал (фецес) за хемиско испитување; - да ги ***познава*** индикациите за примена , целите поради кои се спроведуваат и текот на изведувањето на дијагностичките методи; - да ги ***познава*** постапките на дијагностичкото испитување на дигестивен тракт (желудник и дебело црево): гастроскопија, ректоскопија, колоноскопија, биопсија на црн дроб, дренажа на жолчни патишта и	***Набљудување*** на болен со соодветна симтоматологија. ***Развивање*** на дискусија со целата група за информациите дадени од болниот. ***Презентирање*** на инструменти и материјали кои се користат при изведување на дијагностичките методи. ***Набљудување*** на: - постапка на поставување на пациентот во соодветната положба за одредената интервенција; - постапка на спроведување на земениот материјал; - постапка на распремање на материјалот по извршената интервенција.	Интерна и педијатрија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега Микробиологија и инфектологија со нега

		абдоминална пункција; - да го ***пригот̄вува*** болниот за интервенција (психичка подготовка, примена на лаксантни средства и премедикација); - да го ***идентификува и подготвува*** потребниот материјал за интервенција: - да го ***поставува*** болниот во соодветна положба за интервенција; - да ***асистира*** при интервенција; - да го ***спроведува*** земениот материјал за испитување; - да го ***распремува*** материјалот после интервенцијата и да ***спроведува*** нега и хигиено-диететски режим.	***Распоредување*** на учениците на местата за аплицирање. ***Следење, набљудување и оценување*** на нивната работа.	

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
6. НЕГА НА БОЛЕН И ДИЈАГНОСТИЧКИТЕ МЕТОДИ ПРИ ЗАБОЛУВАЊА НА УРИНАРНИОТ СИСТЕМ	**30**	***Ученикот:*** - да ***препознава*** симптоми на одделни органски системи како резултат на уремија и симптоми на уремична кома; - да ***дава*** прва помош при анурија; - да ***спроведува*** соодветна нега при коматозна состојба; - да ***ракува*** со приборот за мерење на количевство и специфична тежина на урина; - да ***контролира и регистрира*** контрила на диуреза и телесна тежина - да ***почитува*** индивидуалноста на болниот; да го ***познава***о хигиено-диететскиот режим кај болни со ХБИ; - да ***познава*** текот на изведувањето на дијагностичките методи;	***Демонстрирање*** на: - нега на болен со соодветна симптоматологија; - дијагностички постапки. ***Распределување*** на учениците по работни места, поделба на задачи. ***Следење и вреднување*** на работата. ***Организирање*** на дискусија и ***укажување*** на пропустите.	Интерна и педијатрија со нега Микробиологија и инфектологија со нега Хирургија со гинекологија и акушерство со нега

		- да го ***приготвува*** болниот за интервенција (психичка подготовка, лабораториски испитувања, испитување на чувствителноста на контрастното средство и примена на лаксантни средства); - да го ***идентификува*** и ***подготвува*** материјалот за интервенцијата (инструменти, дезинфекциони средства, реагенси); - да го ***поставува*** болниот во соодветна положба за интервенцијата; - да ***асистира*** при интервенција; - да зема материјал од пациентот за испитување; - да го ***спроведува*** земениот материјал за испитување; - да ***распремува*** материјал после интервенцијата.		

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
7. НЕГА НА БОЛЕН ОД ШЕЌЕРНА БОЛЕСТ	**10**	***Ученикот:*** - да ***препознава*** симптоми на најчести компилкации од оваа болест; - да ***подготвува и аплицира*** ординиран инсулин според одредена постапност; - да ***реагира*** соодветно со апликација на ординираната терпапија; - да ***спроведува*** соодветна нега; - да го ***разбира*** значењето на хигиено диететскиот режим во функција на лекување на ова заболување.	***Презентирање*** нанајчести компликации и на нивната симптоматологија. ***Демонстрирање*** на ***приготвување и аплицирање*** на инсулин. ***Распределување*** на учениците по работни места, поделба на задачи. ***Следење и вреднување*** на работата. ***Организирање*** на дискусија и укажување на пропустите. ***Увид*** во дневниците од практична настава.	Интерна и педијатрија со нега

4.2. Наставни методи и активности на учење

Според зацртаните цели на наставниот предмет практична настава, основни методи кои се применуваат за реализација на наставата се: демонстрација, презентација, насочена дискусија, учење преку работа и преку сопствено откривање.

Активности на ученикот: набљудува, објаснува, развива вештини и ставови, прибележува во дневник за практична настава, спроведува специјална нега, аплицира ординирана терапија под надзор, мери и регистрира витални знаци и телесни мерења, контролира излачевини, евидентира и администрира под надзор.

Активности на наставникот: планира, организира, подготвува ,демонстрира, објаснува, дискутира, поврзува теоретски знаења за примена во практика, поставува прашања, контролира, инструира, корегира, вреднува знаења и умеења, воспоставува позитивна педагошка комуникација.

4.3. Организација и реализација на наставата по предметот

Наставниот предмет практична настава, е застапен со 11 часа неделно во две полугодија. Неделната застапеноста на часови по подрачја во наставната програма е следната: заразни болести со нега – 3часа; хируршки болести со нега – 4 часа; интерни болести со нега – 4 часа. Воспитно - образовната работа се реализира делумно во училишните кабинети, а најголемиот дел во соодветни здравствени институции како наставни бази каде што учениците се оспособуваат за спроведување на специјална нега на болни од хирушки, заразни болести и болни од интернистички болести. За реализација на оваа настава паралелката се дели на групи. Распоредувањето на групите на ученици во соодветни клинички одделенија и времето на престојот во одделенијата, се врши со договор меѓу наставниците кои ја реализираат практичната настава, додека распоредувањето на учениците по конкретни работни места и задолженија, го прави наставникот кој ја води соодветната група.

4.4. Наставни средства и помагала

За поефикасно постигнување на целите од овој наставен предмет, а во рамките на реализација на предвидените активности, потребни се следниве средства и помагала: фантоми, болнички кревет, постелнина, болничка облека, разновиден медицински материјал, инструменти и апарати соодветни за остварување на зацртаните цели и согласно насоките во колоната од наставната програмата под назив Дидактички насоки.

4.5. Литература за наставникот и учениците

- практикум за практична настава;
- дневник за практична настава;
- дидактички материјали подготвени од страна на наставникот.
- стручна литература од предвидените области;
- литература од областа на дидактиката.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценката за практичната настава треба да биде резултат на континуирано следење на ученикот, како на постигнатите резултати така и на позитивните промени на личноста на ученикот. При оценувањето се зема предвид активноста, ангажираноста, интересот, залагањето, поврзувањето на теоретските знаења од соодветната дисциплина и нивната практична примена, прецизноста во работењето, односот кон соучениците, персоналот, пациентите и средствата за работа. Во оценката партиципираат соодветно сите подрачја од наставната програма.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Закон за средно образование, наставникот треба да ги поседува и следниве персонални, прфесионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да го познава македонскиот јазик и кирилското писмо, да нема говорни мани, да е комуникативен, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за примена на иновациите во воспитно-образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар
Практичната настава ја реализираат кадри со завршена:
- Висока медицинска школа
- Студии на медицина
- Виша медицинска школа

Наставниците треба имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард на простор за наставниот предмет
Практичната настава се реализира во училишните кабинети и во соодветни здравствени институции - клиники, болнички одделенија и зравствени домови кои располагаат со потребните наставни средства и помагала согласно со нормативите.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај 2007 година

7.2. Состав на работната група:

1. Гордана Донева - Атанасоска, советник, Биро за развој на образованието - Скопје
2. Проф. д-р Оливера Муратовска, Клиника за детски болести - Скопје
3. д – р Соња Славковиќ, професор, СМУГС "Д-р Панче Караѓозов", Скопје
4. Лилјана Тоновска , стручен наставник, СМГСУ "Д-р Панче Караѓозов" - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА
8.1. Дата на започнување: 01. 09. 2007 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА
Наставната програма по Практична настава ја одобри Министерот за образование и наука со решение бр.11.4631/22од 21.06.2007 година.